

128. Magyarszentmiklós, Kökényfai-dűlő II. (KÖH 69543)

(Zala megye) **Ő, Á, Kk**

A Nagykanizsai–Letenyi kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 17.–július 3. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50-50 m széles sávban történt, és 69 régészeti lelőhelyet érintett.

Ennek során a Magyarszentmiklósról É-i irányba, Magyarszerdahelyre vivő földút K-i oldalán, 0,8–1 m magas kukoricásban, közepes megfigyelési körülmények között sikerült hitelesíteni a lelőhelyet. A homokos talajon őskori és késő középkori, valamint kevés Árpád-kori kerámiatöredéket találtak. A középkori leletek a bejárt terület D-i, míg az őskoriak az É-i részén sűrűsödtek. A korábbi adathoz képest a mostani terepbejárást során D-i irányban kis, É-i irányban pedig jelentős mértékű lelőhelybővülést tapasztaltunk.

Munkatársak: Spolár Erika, Faiszt Szabina, Könczöl Laura és Radics András technikus.

TOKAI ZITA MÁRIA

129. Magyarszerdahely, Berekfás (KÖH 84577)

(Zala megye) **Ő, Kk**

A Nagykanizsai–Letenyi kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 17.–július 3. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50-50 m széles sávban történt, és 69 régészeti lelőhelyet érintett.

Ennek során Magyarszerdahely DNy-i végénél, a 74-es útra bekötő 7528 j. út D-i oldalán új régészeti lelőhelyet lokalizáltunk. A tsz-tól Ny-ra 0,8–1,8 m magas kukoricatáblát jártunk be, melyben rossz megfigyelési viszonyok között őskori és késő középkori kerámiatöredékeket találtunk.

Munkatársak: Spolár Erika, Faiszt Szabina, Könczöl Laura és Radics András technikus.

TOKAI ZITA MÁRIA

130. Makó határa, csatornahálózat (Csongrád megye) Sza, Kk

A Móra Ferenc Múzeum 2012. november 12. és 2013. október 31. között a Makó 199. lelőhelyen és egy újonnan előkerült lelőhelyen (Makó, Szentmiklósi-telek), továbbá Maroslele belterületének szennyvízcsatorna-hálózatán és a külterületi összekötő vezeték építéséhez kapcsolódó teljes nyomvonalszakaszon a földmunkák során a régészeti megfigyelést folyamatosan elvégezték.

Szentmiklósi-telek (KÖH 90045): 2013. május 23-án a Makó–Maroslele összekötő nyomóvezeték egy 140 m hosszúságú szakaszán, az Ószegedi út mentén, a Szentmiklósi-telek nevű új lelőhelyen a kiásott árok egy hamuval és salakkal feltöltött gödröt metszett, ennek falából *in situ* késő középkori leletanyag került elő. Szórványosan az árokszakasz útalappal már korábban megbolygatott részein is mutatkoztak késő középkori kerámiatöredékek, másodlagos helyzetben. A lelőhely a középkori Szentmiklós faluval azonosítható, a falu telkét és a templom helyét – mint romot – 18–19. századi kéziratos térképek is

megőrizték, valamint a lelőhely központi részén egy ismeretlen korú halmot is feltüntetnek, mely akár a templom mottéja is lehetett. A helyszíni szemle során nem sikerült azonosítanunk a templom pontos helyét, és ma már a halom sincsen meg (valószínűleg az évszázadok során elszántották).

Vörös-kereszt (KÖH 55073): A munkálatok folyamán a nyilvánított régészeti lelőhely területén az itt vezető összekötő szennyvízvezeték árkanak kiásását végezték el. A kiásott föld rétegrendje: 0,6–1 m csernozjom talaj és átmeneti réteg; ez alatt lösz alapkőzet jelentkezett. A bontási munka során a már korábban megbolygatott út szélében kevés, másodlagos helyzetű szórvány szarmata kerámiát lehetett megfigyelni. A geomorfológiai helyzet és a tájtörténeti adatok indokolták teszik, hogy a nyilvánvalóan összetartozó Makó 199. és 241. lelőhelyeket összevonjuk (Vörös-kereszt, Vörös-kereszt II.; KÖH 55073, 55155). A lelőhelyek közötti rész a 19–20. században anyagnyerő hely lehetett (a harmadik katonai felmérés már feltünteteti a bányagödröt). A bányászással a lelőhely egy része is elpusztult, ma nádas és nyílt víz található ezen a részen.

BEDE ÁDÁM

131. Makó határa, M43 autópálya (Csongrád megye) R, B, Sza, A, Á, I

Makó határában, a Makó–Csanádapalota / Nagylak között épülő M43-as autópálya nyomvonalán, valamint a beruházáshoz kapcsolódó egyéb munkálatok során a szegedi Móra Ferenc Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ munkatársai az alábbi lelőhelyeken végeztek feltárásokat 2012–2013-ban.

Dáli-ugar (M43 41. és 42. lelőhely, M43 38. és 39. lh.) (KÖH 52732, 52733): 2013. április 11–15 között próbafeltárást, majd április 16.–június 27. között megelőző feltárást végeztek a Móra Ferenc Múzeum munkatársai a nyomvonal 38. lelőhelyén (KÖH 52732). A 2005-ben zajló régészeti terepbejárást kapcsán bronzkori és szarmata jellegű kerámiatöredékeket találtak a szóban forgó lelőhely területén, melyet a feltárást során be is igazoltunk.⁴⁰

A lelőhely feltárással érintett, lehumusztolt területe elérte a 15045 m²-t. Ebből a régészeti objektumokkal fedett terület 13651 m²-t tett ki. A 20–125 cm között váltakozó humusztakaró alatt a sárgásbarna és szürkésfekete agyagos altalajon 395 stratigráfiai egységet figyeltünk meg, melyeket végül 370 objektumhoz rendeltük. A lelőhely feltárása során 26 sírhely (20 szarmata, 6 bronzkor), 15 épület, 309 tárolóverem, 3 agyaggyerőhely, 1 égetőkemencével és 1 füstölővel ellátott objektum, 1 égetőkemence, 1 sütőkemence, 7 cölöphely, 3 árok, 2 humuszlencse és 1 kút került elő. Korszak meghatározó leletanyag 20 objektum kivételével az összes objektumból előkerült, melyeket a bronzkor és a szarmata korhoz kötöttünk.

A lelőhely két ÉK–DNy-i irányú, környezetéből jelentősen kiemelkedő magaspart területén helyezkedik el. A feltárást során láthatóvá vált, hogy a terület DK-i részén elhelyezkedő magaspart az ÉNy-i részhez képest jóval sűrűbben lakott volt. A munkálatokat a terület DK-i végén kezdtük meg, ahol sűrűn bronzkori és szarmata kori településobjektumok és egy szarmata kori temetőrészlet került elő. Ez az objektumsűrűség

⁴⁰ RKM 2005, 270.

a teljes DK-i magasparti részen, egészen a lelőhely közepén elhelyezkedő meder széléig érzékelhető volt. E szakasz után egy mederrel tagolt rész következett, ahol csak egy égetőkemencével, egy sütőkemencével és két füstölővel ellátott objektum került elő. A másik magaspartos szakaszon csak elszórtan kerültek elő, főleg bronzkori kerámiával datálható tárolóvermek. Ezen a részen, a próbafeltárás során 5 szondaárkot húztam, melyekből kiderült, hogy a település objektumai tovább nem folytatódnak, így a lelőhely humuszolását ezen a részen felfüggesztettem.

A DK-i magasparti részen előkerült egy 2–3. századi szarmata temető- és településrészlet, valamint egy bronzkori (Szőreg-Perjámos kultúra) teleprészet.

A terület e részén 15 félig földbe mélyített, Ny–K-i tájolású épületet tártunk fel. Az épületek szabályos téglalap alakúak, meredek falúak és egyenes aljúak voltak. Négy ház (11., 36., 94., 140. obj.) esetében az aljukba egy-egy nagyobb méretű gödröt ástak, melyeknek a rendeltetésére bontásuk után sem derült fény. A 236 SNR épület kivételével bevájt kemencének nyomát nem találtuk. A házak környékén 287 kisebb-nagyobb vermet is feltártunk. Előfordultak sekélyen az altalajba mélyedő, ívelt oldalú és aljú, tálszerű és erősen méhkas alakú gödrök. A szarmata gödrök betöltéséből nagy mennyiségű omladék, hamu és patics, míg a bronzkori gödrökből óriási mennyiségű kerámia került elő. 15 objektumból került elő *terra sigillata* és *amfora* töredéke, melyek a Római birodalommal történő kereskedelmi kapcsolata utalnak. A jellegzetes római leletek mellett, többségben a helyi hagyományos kerámiaművesség emlékei kerültek elő (tál, hombár, korsó, fazék, fedő).

A bronzkori objektumokból nagy mennyiségben és nagyon jó állapotban jelentkeztek a kis méretű, vékony falú, perem földe magasodó, kétfülű, gömbös testű, tipikus középső bronzkori edények. Ezekből a gödrökből szintén nagy mennyiségben kerültek elő állatcsontok, azon belül szarvas, őz és vaddisznó csontjai.

A feltárás során 3 árok kisebb-nagyobb szakaszát bontottuk ki. Nagyobb részletet a 45 és a 120 SNR árkok esetében tudtunk megfigyelni. Az elhelyezkedésük és a keresztmetszetük alapján mindkét árkot vízelvezetés céljából készíthették.

E terület ÉK-i részén került elő a 3 sírsorból és 20 sírból álló 2–3. századi szarmata temetőrészlet. A sírok többsége téglalap alakú, meredek falú és egyenes aljú volt. Tájéolásuk D–É-i. Három sírgödör kivételével a sírokat kirabolták. A rablógödöröket szinte minden esetben a sír közepére ásták rá. A sírokból bronz fülkarika, gyöngy nyaklánc, bronz- és vasfibulák, vascsat és vaskés került elő. Egy sírban (36 SNR), szép szabályos sorokban, szoknyára varrt gyöngyöket tudtunk megfigyelni.

Öt méhkas alakú, bronzkori gödörből kerültek elő – valószínűleg egy támadás nyomait magukon hordozó – őskori csontvázak és vázrészecskék. Több csontváz esetében, főleg a hosszúcsontokon, megfigyelhető volt egy éles tárggyal történő vágás nyoma. Két balra fektetett, zsugorított csontváz esetében a gödörbe (86, 200 SNR) való elhelyezés után egész edényt helyeztek a csontváz mellé.

A terület kettő, közel legmélyebb részén előkerült egy-egy különböző méretű és formájú kerámiaégető kemence (124, 349 SNR). A lelőhely középső részén került feltárára egy kétosztatú tűztérrel épített, egy fűtőcsatornás égetőkemence (349 SNR). A kemence rostélyja és a fűtőcsatorna teljesen épen került elő. A kemencét a jobb hőtartás miatt a földbe mélyítve, kivájtva építették. Kemence mellett található a szintén földbe ástott mun-

ka gödör (364 SNR), ahonnan a fűtés történt. A kemence bújja nem volt állandó: a kiégetésre szánt agyagedények betételéhez, illetve a késztermékek kiszedéséhez szükséges volt elbontani a kemencebűbot, illetve azt újraépíteni. Ebben az esetben a munkagödörből, annak is a Ny-i oldalából egy füstölőt (376 SNR) is kialakítottak, mely egy téglalap alakú, ívelt oldalú és egyenes aljú füstölőtérbe (375 SNR) vezetett.

A másik fajta égetőkemence (124 SNR) a lelőhely DK-i végén került elő. Ezt a kemencét egy fűtőcsatornával és egy tűztérrel építették. A közös tűztérből hat kerek átmetszetű, kúrtószerű részen jutott fel a hő a kerek alakú rostélyra elhelyezett kerámiákhoz. Ebben az esetben a rostélyon egy bal oldalra fektetett, zsugorított pozícióban fekvő csontváz feküdt.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Móra Ferenc Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Pópiy Richárd, Gera Róbert és Bóka Péter régésztechnikusok.

BENEDEK ANDRÁS

Dáli-ugar (KÖH 52733): 2013. április 11.–június 25. között próba- és megelőző feltárást végeztek a Móra Ferenc Múzeum munkatársai a lelőhely területén. A lelőhelynek a nyomvonal 40+770–41+230 km szakasza között prognosztizált területe egy, a környezetéből jelentősen kiemelkedő, a királyhegyesi és a kövegyi műút között található félszigetszerű terület DNy-i végén feküdt. A területet az É-i oldal kivételével ma a Dáli-csatorna vízelvezető árka fogja keretbe, amely a szigetet egykor körülölelő vízállásos, ma gyepvel fedett szikes, mély fekvésű rész közepén húzódik. Az M43 autópálya nyomvonala ÉNy–DK-i irányban szelte át a Dáli-ugar ezen magaslati szakaszát, amelyen a legutóbbi, 2005-ös terepbejárás⁴¹ bronzkori, rézkori, szarmata és Árpád-kori valamint újkori település nyomait mutatta ki a területen. Legintenzívebben szarmata leletek kerültek elő.

2013-ban az M43 autópálya által érintett, közel 50–60 m széles és megközelítőleg 500 m hosszú, téglalap alakú, mindösszesen 25 868 m² alapterületű szelvényben dolgoztunk. A feltáramunkát megelőzte a 39. lelőhely nyomvonallal érintett szakaszának szisztematikus bejárása. A 10×10-es négyzethálóban gyűjtött kerámiák szóródásának elemzése alapján a nyomvonal ÉNy-i és DK-i végein, az utolsó 100–150 m hosszú szakaszán vártunk nagyobb objektumsűrűséget. A felszínen talált kerámiák zöme ekkor szarmatának, kisebb részük őskorinak bizonyult. A lelőhely nagy része régészetileg érintett volt. A feltárás eredményeit összességében nézve megállapítható, hogy a korábbi terepbejárás során nyert eredmények jelentős mértékben átalakultak, finomodtak. Az Árpád-kort leszámítva minden korábban prognosztizált korszak emléke előkerült a területen.

Az ásatás területén mindösszesen 387 stratigrafiai jelenséget figyeltünk meg, amelyhez 299 objektumot rendeltünk. Az ásatási szelvényben alapvetően hat korszak képviselte magát, amelyből az újkort és az ismeretlen kort nem számítva, négy volt a régészetileg értékelhető korszak (középső rézkor, középső bronzkor, római kori szarmata, avar kor).

A legkorábbi megtelepedés nyomait a területen a középső rézkorra tehetjük, amelyet csupán 1 gödör képviselt, amelyből a bodrogkeresztúri kultúra hagyatékának tekinthető töredékek

41 RKM 2005, 270–271.

kerültek elő. E gödrön kívül még pár szarmata korú beásásban kerültek elő ilyen korú áthalmozott leletek, köztük egy szögletes edény töredéke.

A magaslaton feltárt nyomvonalszakasz következő tetten érhető lakói a középső bronzkori Szőreg-Perjámos kultúra népessége volt. Objektumaiknak előkerülése nem volt meglepetésszerű, hiszen a román tranzit 2009-es kutatásakor,⁴² valamint a szomszédos M43 38. lelőhely (lásd fent, Benedek A. jelentését) kutatásakor nagy számban kerültek elő ilyen korú leletek. A nyomvonalat övező ÉNy-i és DK-i partos részekben sűrűsödve 38 ilyen korú objektumot kutattunk meg. Ezek zöme kisebb, 100–120 cm átmérőjű gödröknek bizonyult és csak egy árok kapcsán került fel bronzkori keltezés. Ehhez a korszakhoz volt köthető az ásatás legnagyobb objektuma is, egy közel 20 m hosszú és 13 m széles, 20–25 kisebb beásásra tagolható gödörkomplexum. Számos gödörben emberi csontvázak voltak. Több gödörben 3–5 egyén is előfordult. A bronzkori objektumok szóródására jellemző, hogy azok a nyomvonalban csak a partos részen kerültek elő.

A középső bronzkor időszaka után csak a római korban, a 2–3. században népesült be a terület. A római kori szarmaták, változó intenzitással, a rétegtani adatok alapján több hullámban, a teljes vizsgált szakaszon megtelepedtek. 202 objektum jelezte letelepedésüket. A szarmata objektumok elsősorban a partos részek közelében sűrűsödtek. A legnagyobb objektumsűrűséget a DK-i oldalon, a DNy-i szelvénynél mellett figyeltünk meg. A depóterületen is nagy számban kerültek elő ilyen korú gödrök, házak, igaz kevesebb leletanyaggal. Hét, közel azonos szerkezetű, egy, vagy gyakrabban két cölöphelyes épületek egymástól 60–70 m távolságra, elszórta kerültek elő. A földbe mélyített padlójú épületek vermének alapterülete 5,4 és 28,27 m² között ingadozott. Az átlag alapterület 17–18 m² körüli értékre tehető. Több épület padlójában karólyukakat figyeltünk meg, amelyekből számos aprólelet (orsó, gyöngy, bronz, agyagkorong) került elő. Az ÉNy-i oldalon, több épület körül szabályos telekhatároló árokrendszer körvonalazódott, jelezve a korabeli tanyák helyét.

A szarmata füstölők szótan, az ilyen korú telepeken megszokott formában kerültek elő, a házaktól messzebb, a gödrökkel övezett részen. A munkagödör, kürtő és a füstölő tér alakja minden esetben azonos volt. A depóhelyen egy, a DK-i partos sávban két ilyen objektumtípust bontottunk ki. Az ilyen jellegű objektumok hossza átlag 5 m volt. Használatukra utaló égett nyomok alapján azonban nem mind volt hosszú ideig használatban. Több kürtőből talajmintát vettünk, hogy választ kapjunk a füstölés során elégetett anyagok fajtájáról.

A szarmata kemencékkel kapcsolatban általános tendencia volt, hogy azoknak egy korábban kiásott gödörben kerestek munkagödört. E félig betöltött gödörben található, lejárt aljú előtérhez csatlakozó kemenceplatni a legtöbb esetben csak a humuszba, vagy legfeljebb a humusz és az altalaj váltásának szintjén került kialakításra. Emiatt több esetben sérültek ezek a szántás, majd a gépi humuszolás során. Szerencsére a legtöbb esetben sikerült szerkezetüket, helyzetüket rögzíteni. Jellemző volt a platnikra, hogy felületüket gazdagon terítették korongolt és kézzel formált kerámiával.

Az avar kori megtelepedésre utaló nyomokat szinte csak a depóhely mélyebb fekvésű területén figyeltünk meg. Tizenöt objektum és 35 jelenség kapcsolható ehhez a korszakhoz. Bon-tásban ez 13 változó méretű és alakú gödört, 3 földbe mélyített házalapot jelentett. Jelentős leletnek tekinthető az egyik házban kialakított sütökemence és két, házban talált emberi csontváz előkerülése.

A teljes területen a fenti korszakok mellett 39 ismeretlen korú és 4 újkori, recens beásás is előkerült. A legtöbb ismeretlen korú beásás korát a környékbeli objektumok kora alapján a jövőben megközelítő pontossággal meg lehet majd határozni.

A leletek az elsődleges feldolgozás után a Móra Ferenc Múzeumban kerültek.

Munkatársak: Nagy Norbert, Takács Gábor és Gyűrösi Tímea ásatási technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

Dáli ugar (M43 40. lh., HT 43. lh.) (KÖH 52735): A lelőhelyen 2013–2014-ben végzett kutatásokról összefoglalóan lásd a részletes tanulmányt! Sósuti Kornél: Középső bronzkori, szarmata, avar-, Árpád-kori településnyomok, valamint szarmata és avar kori temetkezések Makó, Dáli-ugarról. (Előzetes jelentés az M43, 40., HT 43. lelőhelyen végzett régészeti feltárásról. In: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, 76–96.

Igási-ugar (M43 60. lh.) (KÖH 78657): A 35+300–35+520 km szelvények között a Móra Ferenc Múzeum munkatársai 2010-ben terepbejárás során Árpád-kori településnyomokat lokalizáltak Makótól É-ra. A lelőhelyen 2012. november 9.–2013. május 9. között került sor a próba-, majd a megelőző feltárárra. A munkálatokat az MNM NÖK munkatársai végezték. A régészeti feltárást 92 objektum került napvilágra, amelyek a leletanyag alapján a nyomvonalban előzetesen regisztrált Árpád-kori telephez köthetők. A területen az objektumok egy megközelítőleg ÉNy–DK irányú dombon – attól D-re kissé íves mocsaras területet követve –, illetve a domboldal D felőli részén helyezkedtek el. A jelenségek (árkok, házak kemencével, gödrök, külső kemencék, kemencebokrok, cölöphelyek) döntő többsége a szubhumuszban, de néhány már a humuszban megjelent. Előfordulásukban a feltárt felületen három sűrűsödést lehetett megfigyelni.

Az ásatás területén összesen 13 külső kemence, 6 kemencebokor, 46 gödör, 8 épület, 2 nyílt tűzhely, 15 árok és 2 füstölő került feltárárra. A sütökemencékből csupán a sütőfelület és a kerámiaréteg maradt meg, mivel magasan helyezkedtek el a humuszban és a szubhumuszban, melynek következtében a mezőgazdasági munkák nagy részüket megsemmisítették. A gödrök egy része ovális vagy kerek volt, kivéve az ásatás DK-i részén, ahol 27 kissé széles téglalap alakú, függőleges vagy enyhén rézsűs falú, sekély objektum került feltárárra. A téglalap alakú gödrök nagy része ÉK–DNy-i tájolású volt és megközelítőleg sorokat alkottak. A bizonytalan funkciójú jelenségek betöltésében csak szórványosan fordult elő leletanyag. Az épületek ÉK–DNy vagy ÉNy–DK tájolásúak voltak, ÉNy/DNy/ÉK/DK-i sarkaiba fűtökemencéket vájtak. Két esetben megfigyelhető volt az épületek másodlagos felhasználása, melynek során utólagosan külső kemencéhez tartozó munkagödörként nyertek új funkciót. A lelőhely ÉK-i végében több nyílt színi tűzhely is előkerült. Az árkok többsége és a füstölők a lelőhely középső területén kerültek napvilágra a gépi munkálatok

42 RKM 2009, 266.

után. A lelőhely Ny-i részén feltárt árkok karámként szolgálhattak. A párhuzamosan futó, illetve a csillagszerűen kialakított árkok (vízelvezető) egy része és két külső kemence szuperpozíciós helyzetben volt egymással, mely alapján, a terepen végzett megfigyelésekkel a településnek 3 fázisát lehetett elkülöníteni egymástól. Két objektum alját a nagyon magas talajvíz miatt nem lehetett kibontani, a szivattyúzás pedig nem volt kivitelezhető, ugyanis közvetlenül a lelőhely mellett volt egy magas vízállású öntözőcsatorna. A lelőhely a terepbejárás során megjelölt határokon kissé túlnyúlt, a telep kiterjedése szörványos szerkezete miatt valószínű, hogy folytatódik mindkét irányban (főleg K felé).

A lelőhelyen végzett műszeres leletfelderítés során többek között egy III. Béla (1148/49–1196) pénzérme is napvilágra került.

A geodéziai felmérést a MNM NÖK, M43 Geodéziai Csoport végezte el.

Munkatársak: Bernáth László, Botyán Katinka, Pásztor István régésztechnikusok.

CSÉKI ANDREA

Járandó (M43 37. lelőhely) (KÖH 52731): A lelőhelyen, az autópálya nyomvonalán, 2012–2013-ban az MNM NÖK munkatársai által elvégzett feltárásokat összefoglalóan lásd: Herendi Orsolya – Sósokuti Kornél: Réz-, bronz-, római, Árpád-kori településnyomok és temetkezések Makó, Járandóról. (Előzetes jelentés az M43, 37., HT 40. lelőhelyen végzett régészeti feltárásokról) In: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, 30–50.

Az út építése kapcsán gázvezeték-kiváltásra került sor, melynek során 2013. június 21.–2013. július 3., majd, november 19–20 között régészeti megfigyelést végeztek a Móra Ferenc Múzeum munkatársai a 37. lelőhely környékén. A megfigyelés során Árpád-kori objektumok kerültek elő. A lelőhely feltárással érintett, lehumusztolt területe elérte a 287 m²-t. A 40–75 cm között váltakozó humusztakaró alatt a sárgásbarna agyagos altalajon 22 stratigráfiai egységet figyeltünk meg, melyeket végül 18 objektumhoz rendeltük. A lelőhely feltárása során 1 ház, 1 sütőfelület, 5 gödör és 15 árok került elő. Leletanyaguk az Árpád-korhoz köthető. Három objektumban nem találtunk leleteket, de az elhelyezkedésük és a betöltésük alapján szintén az Árpád-korhoz sorolhatóak.

A lelőhelyen 1 épület (13 SNR) kisebb részletét tudtuk megfigyelni, melynek oldalfala meredek, alja egyenes kialakítású volt. Az épület DNy-i felében egy vörösré átégett sütőfelületet (21 SNR) figyeltünk meg. A feltárás során előkerült 5 közel ovális alakú, ívelt oldalfalú és aljú gödör. A gödrökön kívül 15 árok kisebb-nagyobb szakasza is kibontásra került. Nagyobb részletet csak a 4 és a 20 SNR árkok esetében tudtunk megfigyelni. Az elhelyezkedésük és a keresztmetszetük alapján az árkokat vízelvezetés céljából készíthették. Az objektumokból csekély számú kerámia (cserépbogrács töredéke), állatsont és kőanyag került elő.

Munkatársak: Szarka József és Paluch Tibor régészek; Pópity Richárd, Gera Róbert, Bóka Péter, Kujáni Ivett és Frank Tamás ásátási technikuskok.

BENEDEK ANDRÁS

Pap A.-tanya II. (267. lelőhely) (KÖH 74413): 2013. szeptember 5–16 között mentő feltárást végeztek a Móra Ferenc Múzeum munkatársai a nyomvonal 267. lelőhelyén. Az autópálya építését megelőző munkálatok végett régészeti megfigyelést végeztem a nyomvonal teljes területén, melynek során a 43+720 kmsz. környékén Árpád-kori kerámiatöredékek kerültek elő. A lelőhely feltárással érintett, lehumusztolt területe elérte a 1743 m²-t. A 40–60 cm között váltakozó humusztakaró alatt a sárga és sárgásbarna agyagos altalajon 18 stratigráfiai egységet figyeltünk meg, melyeket végül 12 objektumhoz rendeltük.

A lelőhely feltárása során 2 kemence, 5 gödör, 4 árok és 1 omladék került elő. Korhatározó leletanyag az összes objektumból előkerült, melyeket egy kivétellel (12 SNR.) az Árpád-korhoz kötöttünk. A lelőhely ÉNy-i végén két szabadtéri kemence került elő. Mindkét kemence boltozata a talajművelés során megsemmisült. Sütőfelületüket, a hosszabb hőmegtartás végett, kerámiával sűrűn kitapasztották. Munkagödreiket mindkét esetben a 3. objektum (4, 16 SNR.) árkába ásták bele. A feltárás során 4 árok kisebb-nagyobb szakaszát bontottuk ki, melyek a kerítő- és vízelvezető árkok közé tartoznak. A területen 5 közepes méretű hulladéktároló és formájuk alapján nem meghatározható funkciójú gödröt tártunk fel. Alakjuk többnyire kerek vagy szabálytalanul ovális volt. Kettő esetben nem tudtuk teljesen feltárni az objektumot (10, 11 SNR), mivel a gödrök egy része a szelvényfal alá esett.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Móra Ferenc Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Pópity Richárd és Gera Róbert régésztechnikusok.

BENEDEK ANDRÁS

132. Makó, M43 24. lelőhely KÖH (55144)⁴³ (Csongrád megye) I

A Makó külterületén található Állati Hulladékkezelő Telephez (Gyepmester) vezető út szélesítéséhez kapcsolódóan készített előzetes régészeti dokumentáció munkálatai során próbafeltárást végeztünk 2013. szeptember 18-án.

A beruházás a lelőhely É-i részén halad keresztül. A próbafeltárás célja az volt, hogy a topográfiai vizsgálatokból megismert lelőhely kiterjedését pontosítsa. A beruházással érintett terület jelentős részét szilárd útburkolat fedte, ezért a kutató-árkok az út É-i oldalán, a csapadékvíz-csatorna tervezett nyomvonalában kerültek megnyitásra. Ez a terület korábban szántóföld volt, melynek az úthoz közeli felét törmeléktereg és az út feltöltésére használt hulladék borította be. A kijelölt területen 2 kutatóárok megnyitására került sor. Az egyik az ismert lelőhely K-i, a másik a Ny-i szélén helyezkedett el.

A humusztalajt a sintértelep Ny-i sarkánál kezdtük, a lelőhely ismert kiterjedésén belül. A gépi munkálatok során a talaj felső, 30–40 cm vastag rétegében az út töltésére használt törmelék- és hulladéktereg volt nyomon követhető. Alatta sárgásbarna, kevert állagú talajrész következett, melyben határozott elváltozással régészeti jelenségek nem körvonalazódtak. Ezt a talajréteget 30–40 cm mélységben eltávolítva helyenként megfigyelhetővé vált a viszonylag egységes, sárga lösziszapos jellegű altalaj.

43 A Közhiteles Nyilvántartásban a Makó, M43 23. lelőhely (KÖH 55143) részeként szerepel.